

Barok en Renaissance II
Musicae Antiquae Collegium Varsoviense

Amsterdam – Doopsgezinde Kerk
maandag 3 juli 1972 – 20.15 uur
Den Haag – Lutherse Kerk
dinsdag 4 juli 1972 – 20.15 uur

Middelburg – Burgerzaal Stadhuis
woensdag 5 juli 1972 – 20.00 uur

Het concert van 3 juli wordt
rechtstreeks uitgezonden door de NOS (radio)

Barok en Renaissance II

Musicae Antiquae Collegium Varsoviense
artistiek leider: Stefan Sutkowski

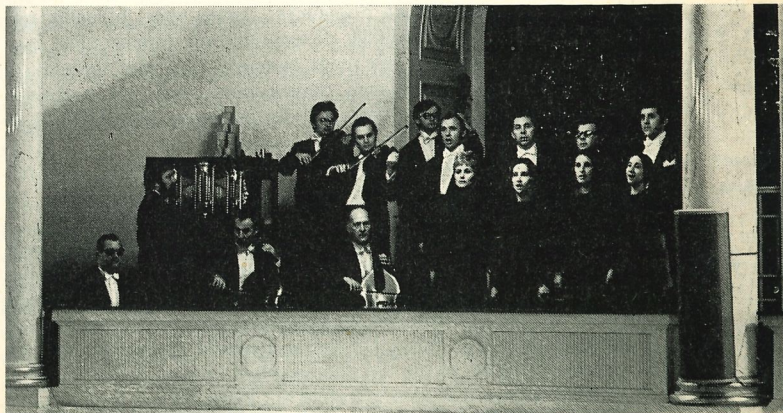
Programma

- Mikolaj Gomólka
† na 1591
- Tien psalmen uit 'Melodiae Ná Psalterz Polski' (ed. Krakau, 1580)
voor 4-stemmig koor a cappella
- Mikolaj Zielenski
- Fantasia nr. 1
voor viola d'amore, viola da gamba,
orgel en clavecimbel
- Communio 'Responsum accepit'
voor sopraan solo en orgel
- Fantasia nr. 2
voor viool, viola d'amore, viola da
gamba, orgel en clavecimbel
- Communio 'Exiit sermo inter fratres'
Communio 'Si consurrexistis cum
Christo'
voor bas solo en orgel
- Fantasia nr. 3
voor viool, viola d'amore, viola da
gamba, basviola, orgel en clavecimbel
- Communio 'Domus mea'
voor vierstemmig koor en orgel
(ed. Venetië, 1611)
- Bartłomiej Pekiel
† ca. 1670
- 'Dulcis amor'
voor vierstemmig koor en orgel

Pauze

'Audite mortales' (ca. 1648)
adventsdialoog voor 2 sopranen,
2 altén, tenor, bas, viola d'amore,
2 viole da gamba, basviola, orgel en
clavecimbel

Musicae Antiquae Collegium Varsoviense

Toelichting

In de tweede helft van de 10de eeuw werd Polen gekerstend van het Westen – van Rome – uit, en er kwam een bisdom. Hiermee deed ook de Gregoriaanse muziek daar haar intree. Omtrent een reeds aanwezige autochtone muziekcultuur is vrijwel niets bekend. In het begin van de 14de, en misschien zelfs al aan het eind van de 13de eeuw neemt men de meerstemmigheid uit de West-europese landen over en aan de *Facultas Artium* van de in 1364 opgerichte universiteit te Krakau doceert men o.m. het theoretische werk van Ciconia.

De eerste muziekhandschriften dateren uit de eerste helft van de 15de eeuw en geven blijk van een grote vooruitstrevendheid en een grondige bekendheid met de muziek van de Italiaanse, Duitse, Franse en Noordnederlandse scholen. De composities van Polens eerste belangrijke componist Mikolaj van Radom kwamen kennelijk tot stand onder invloed van het werk van De Machaut en van de Engelse *fauxbourdon*stijl. Tegen het einde van deze eeuw treden vooral Italiaanse invloeden op de voorgrond.

De eerste helft van de 16de eeuw heeft weinig componisten van niveau in Polen voortgebracht, wel deden zich via Duitsland humanistische invloeden gelden. De tweede helft van deze eeuw echter (door sommige musicologen de 'Gouden Eeuw' van Polen genoemd), te beginnen met de oprichting in 1543 van de zg. 'Roratistenkapel' door koning Zygmunt de Oude (1506–1548), geeft een enorme muzikale bloei te zien. De Roratistenkapel dankt zijn naam aan de 'Missa Rorate' die de koning, naar Italiaans voorbeeld, dagelijks uitvoerd wilde hebben. Hoewel men ernaar streefde deze kapel geheel met Polen te bezetten, waren er toch ook enige buitenlanders werkzaam. Zygmunt's opvolger, Zygmunt Augustus (1548–1572), verzekerde zich behalve van de diensten van de fameuze Hongaarse luitist Bakfark (1507–1576) van de medewerking van de briljantste musici uit Polen zelf: Waclaw Szamotulczyk (ca. 1520–1572), Leopolda (1540–1589) en Mikolaj Gomólka.

Mikolaj Gomólka werd omstreeks het jaar 1535 geboren. Tien jaar later kwam hij aan het hof van koning Zygmunt Augustus in Krakau als diskantzanger, en werd toevertrouwd aan de zorgen van de fluitist Johann Klaus. Enige jaren later werd Gomólka 'tubicinator' (trompetspeler) en in 1555 'fistulator' (fluitist), welke positie onder de Poolse hofmusici gold als de hoogste. In 1562 of 1563 verlaat hij het hof; over de daaropvolgende jaren zijn geen gegevens bekend totdat hij, in 1566 teruggekeerd in zijn geboortestad Sandomierz vanwege erfeniszaken, daar benoemd wordt in het *Judicium Magnum* in 1567, en vervolgens in 1572 tot vice-advocatus, een post die hij een jaar lang bekleedt. In 1580 wordt in Krakau zijn Psalter uitgegeven, opgedragen aan bisschop Pjotr Myszkowski. Waarschijnlijk verbleef hij tussen 1578 en 1586 in Krakau en maakte in die periode deel uit van de kapel van genoemde bisschop. In 1590 is hij in dienst van de kanselier Jan Zamojski, eveneens in Krakau. Na het jaar 1591 ontbreekt ieder gegeven, en omtrent zijn dood is niets bekend.

Gomólka's 'Melodiae Ná Psalterz Polski' is de belangrijkste publicatie van 16de-eeuwse Poolse muziek, en werd – wat in die tijd niet gebruikelijk was – in partituur uitgegeven, d.w.z. alle stemmen zijn onder elkaar gezet over de breedte van twee bladzijden. Het Psalter bevat 150 psalmen in vierstemmige, veelal homofone, zetting, hoewel hier en daar wel imitatie wordt gebruikt. De psalmen zijn door Gomólka niet voor liturgische doeleinden, maar voor 'huiselijk gebruik' gecomponeerd, vandaar waarschijnlijk de eenvoud en gemakkelijke toegankelijkheid. Vele psalmen vertonen ook meer overeenkomst met wereldlijke vormen als madrigaal, chanson en diverse dansvormen, dan met kerkelijke composities. De Poolse vertaling van de psalmen, die van hoog literair niveau is, is van de hand van de Poolse dichter Jan Kochanowski.

Behalve dit Psalter heeft Gomólka, voor zover bekend, nog enige, verloren gegane, missen geschreven.

'Over Mikolaj Zielenski's leven weet men zeer weinig, zelfs niet wanneer of waar hij werd geboren. Tot voor kort was er slechts één jaartal uit zijn leven bekend, het jaar 1611, waarin zijn werk in Venetië werd gepubliceerd. Op de titelpagina lezen we dat Zielenski in die tijd organist en kapelmeester was bij de primaat Bóranowski, aartsbisschop van Gniezno. Uit het voorwoord, gedateerd Venetië 1611, nam men aan dat Zielenski in die tijd daar verbleef, en aangezien Giovanni Gabrieli in Venetië woonde, werd er verondersteld dat Zielenski zijn leerling was.

Volgens Dr. J. Dunicz ('Do biografii Mikolaja Zielenskiego', Warschau 1936) was Zielenski werkzaam in Lowicz in het kasteel van de primaat. Aangezien er omstreeks 1600 verscheidene vooraanstaande Italiaanse componisten, schrijvend in dezelfde stijl als Zielenski, in Polen verbleven, is het heel goed mogelijk dat Zielenski bij één van hen compositie studeerde. Zielenski's sterfdatum is onbekend; waarschijnlijk was hij in 1615 nog in leven.

Zielenski was in Polen de belangrijkste vertegenwoordiger van de meerkorige en de vroege monodische concorderende compositie-techniek. Verder is hij één van de eersten die zich van vocaal-instrumentale uitvoeringswijzen bedient en meermalen de instrumentale bezetting van zijn werken preciseerde.

Zielenski's werk bestaat uit twee delen. Het eerste deel: 'Offertoria totius anni, quibus in festis omnibus Sancta Romana Ecclesia uti consuevit, septenis et octonis vocibus tam vivis, quam instrumentalibus accommodata. His accesserunt aliquot Sacrae Simphoniae cum Magnificat vocum duodecim.' Het tweede deel: 'Communiones totius anni, quibus in solennioribus festis Sancta Romana Ecclesia uti consuevit ad cantum organi per unam, duas, tres, quattuor, quinque et sex voces cum instrumentis musicalibus et vocis resolutione, quam Itali gorgia vocant, decantandae. His accesserunt aliquot Simphoniae quattuor, quinque et sex vocum et tres Fantasiae instrumentis musicalibus accommodatae'. Het geheel omvat acht stemboeken met een negende, bekend als 'partitura pro organo', een orgelbewerking van het vocale ensemble, en bestaat uit 121 composities voor verschillende vocale en vocaal-instrumentale ensembles, alle met orgelbegeleiding. Er is geen becijferde bas. Te oordelen naar de combinatie en het niveau van de vocale en instrumentale partijen van Zielenski's werk, moet de kapel in Lowicz groot zijn geweest en terdege onderlegde zangers hebben gehad en tevens goede instrumentalisten.

Zielenski's werk omvat niet alleen offertoria en communies; in de verzameling komen ook diverse andere composities als hymnen, antifonen, een 12-stemmig Magnificat, en drie fantasieën voor. Uit een dergelijke collectie zou men kunnen concluderen dat Zielenski in deze uitgave alle composities die hij op dat moment ter beschikking had, heeft gepubliceerd.'

(Ontleend aan een toelichting van Maria Szczepanska.)

Staat Zielenski nog op de grens tussen Renaissance en Barok, Bartłomiej Pekiel is een duidelijk vertegenwoordiger van de nieuwere periode. Omtrent zijn geboortedatum is niets bekend. Zijn naam komt voor het eerst voor in archieven in 1641, in een acte waarbij hem vrij houtkappen wordt toegestaan. Uit dit document blijkt dat Pekiel pas tijdens het bewind van Wladislaw VI (1632-1648) in de koninklijke kapel werd opgenomen, hetzij als organist, hetzij als vicekapelmeester naast Marco Scacchi, die hij in 1649 als kapelmeester opvolgde. De koninklijke kapel was in 1596 van Krakau naar Warschau verhuisd en naast deze kapel speelden in het muzikale leven van Warschau ook de kapellen van een aantal magnaten een grote rol. In al deze kapellen domineerden de Italianen waaronder Gabussi, Marenzio (van 1596-98 in dienst van Zygmunt III), Pacelli, Anerio en Scacchi de meeste invloed hadden. De koninklijke kapel bereikte onder de respectieve leiding van Scacchi en Pekiel een zeer hoog niveau en bestond in die tijd uit 26 Polen en ca. 20 Italianen.

In Warschau was in die tijd de (Italiaanse) opera als kunstvorm zeer populair, ook Scacchi heeft een aantal opera's op zijn naam staan. In de advents- en vastentijd evenwel mochten er geen opera's uitgevoerd worden. Voor deze tijd schreef men dan hetzij opera's met bijbelse onderwerpen, hetzij oratoria, in ieder geval werken met een wat ingetogener inhoud en een spaarzamer gebruik van instrumenten. Tot deze laatste categorie behoort Pekiels adventsdialog 'Audite mortales', geschreven toen hij nog geen kapelmeester was, omstreeks 1648.

'De 17de-eeuwse dialoog was een vorm die aan aantal varianten van architectonische constellaties omvatte. Deze vorm werd gedurende de gehele 17de eeuw beoefend, toen de uiteindelijke vorm van zowel cantate als oratorium zich al uitgekristalliseerd had. Dit bewijst dat het zelfs in die tijd als een aparte vorm beschouwd werd. Het fundamentele kenmerk van deze vorm blijkt al duidelijk uit de naam, de 'dialoog', die refereert aan de tekst waarop de compositie gebaseerd was. De tekst moet derhalve verdeeld zijn over verschillende personen en de vorm hebben van de 'oratio recta' (hetgeen een vertellersrol niet uitsluit). De feitelijke aanduiding van deze personen, in latere literatuur erkend als de

factor waardoor de vorm geïdentificeerd kon worden, was een secundaire procedure (in moderne edities is die vaak afkomstig van de uitgever), omdat de rolverdeling bleek uit de tekst zelf. (. . . . .)

Een ander kenmerk van dit type composities was, zoals nu wel uit het materiaal afgeleid kan worden, de relatief geringe omvang; de verdeling van de tekst over de geëigende stemmen was daarom een voldoende organiserende factor, en alleen deze procedure bepaalde de bindende norm, waarmee het werk geïdentificeerd werd.

Het onderwerp van 'Audite mortales' is de scène van het Laatste Oordeel, gedeeltelijk bestaande uit een paraphrase van bijbelse teksten.

Muzikaal gesproken is het werk duidelijk als één geheel opgezet en de keus van de uitvoeringsmiddelen suggereert een centripetale structuur met als de keus van de uitvoeringswijze identiek: twee inleidende gedeelten door solo-stemmen en een duet.

De eerste sectie fungeert als inleiding tot de compositie, de laatste (tutti) als afsluiting.'

(Ontleend aan een toelichting van
Zygmunt M. Szweykowski.)

Explanation

In the second half of the tenth century, Poland was christianised by the West from Rome, and a bishopric was founded. Subsequently gregorian music was also introduced. As far as the existing indigenous music is concerned, almost nothing is known. At the beginning of the fourteenth, and perhaps already at the end of the thirteenth centuries, polyphony was taken over from the Western European countries, and at the Facultas Artium of the University of Cracow, founded in 1364, the theoretical works of Ciconia among others were already being taught.

The first music manuscripts date from the first half of the fifteenth century, and they show a remarkable development and a thorough knowledge of the music of the Italian, German, French and North Netherlands schools. The compositions of Poland's first important composer Mikolaj of Radom were apparently inspired by De Machaut's work and the English fauxbourdon style. Towards the end of this century Italian influences in particular came into prominence. During the first half of the sixteenth century there were few composers of importance in Poland, though humanistic influences from Germany were introduced. However, during the second half of this century (called by some musicologists the 'Golden Age' of Poland) beginning with the foundation in 1543 of the so called Roratists' Chapel by king Zygmunt the Old (1506-1548), music flourished to a great extent. The name of the Roratists' Chapel is derived from the Missa Rorata, which, following the Italian example, the king wanted to be sung daily. Though they strived to have only Poles attached to the chapel, nevertheless some foreigners were active there. Zygmunt's successor, Zygmunt Augustus (1548-1572) secured not only the services of the famous Hungarian luteplayer Bakfark (1507-1576), but also the co-operation of the most brilliant musicians of Poland itself: namely Waclaw Szamotulczyk (ca. 1520-1572), Leopolita (1540-1589) and Mikolaj Gomólka.

Mikolaj Gomólka was born about the year 1535. Ten years later he came to the court of Zygmunt Augustus in Cracow as a descant singer and was entrusted to the care of the flautist, Johann Klaus. Some years later, Gomólka became a trumpet player and in 1555 a flautist ('tubicinator' and 'fistulator' respectively), the latter ranking as the highest position among the Polish court musicians. In 1562 or 1563 he left the court; of the following years little is known until his return to his native town Sandomierz on business concerning inheritance. He was appointed to the Judicium Magnum in 1567 and then to vice-advocatus, a position which he held for a year. In 1580 his Psalter dedicated to bishop Pjotr Myszkowski, was published in Cracow. Between 1578 and 1586 he probably remained in Cracow and in this period was a member of this bishop's chapel. In 1590 he was in the employ of the chancellor Jan Zamojski also in Cracow. After the year 1591 there is no factual information, and nothing is known about his death.

Gomółka's *'Melodiae Ná Psalterz Polski'* is the most important publication of sixteenth century Polish music, and was published as a score which was unusual in those times; that is to say, all the parts are printed under each other right across two pages. The Psalter contains 150 songs arranged for four voices, mostly homophonic, though here and there, the imitation technique is used. The songs Gomółka composed were not for liturgical purposes but for domestic use, hence their simplicity and easy accessibility. Many songs also display more similarity to secular forms such as madrigals, chansons and various dance forms, than with ecclesiastical compositions. The Polish translation of the psalms, which is of a high literary level, is by the Polish poet Jan Kochanowski. In addition to this Psalter, as far as is known, Gomółka composed some other masses, lost to posterity.

'Very little is known of the life of Mikolaj Zielenski, not even when or where he was born. Until recently, only one date in his life was known, the year 1611, that of the publication of his work in Venice. From the title-page we learn that Zielenski was at that time organist and kapellmeister to the Primate Báránowski, archbishop of Gniezno. From the preface, dated Venice 1611, it has been assumed that Zielenski was staying here at that time, and since Giovanni Gabrieli was living in this city it has been supposed that Zielenski was his pupil. The research of Dr. J. Dunicz, however, has shown otherwise. According to him, Zielenski was active in Lowicz in the Primate's castle. As several eminent Italian composers writing in the same style as Zielenski were in Poland about 1600, it is possible that the latter studied composition with one of these. The date of Zielenski's death is unknown; he was probably still alive in 1615.

Zielenski's work is composed of two parts. The first is the *'Offertoria totius anni, quibus in festis omnibus Sancta Romana Ecclesia uti consuevit, septenis et octonis vocibus tam vivis, quam instrumentalibus accommodata. His accesserunt aliquot Sacrae Simphoniae cum Magnificat vocum duodecim'*. The second part is the *'Communiones totius anni, quibus in solennioribus festis Sancta Romana Ecclesia uti consuevit ad cantum organi per unam, duas, tres, quattuor, quinque et sex voces cum instrumentis musicalibus et vocis resolutione, quam Itali gorgia vocant, decantandae. His accesserunt aliquot Simphoniae quattuor, quinque et sex vocum et tres Fantasiae instrumentis musicalibus accommodatae'*.

The whole comprises eight part-books, with a ninth known as *'partitura pro organo'*, which is an organ arrangement of the vocal ensemble. This publication contains in all 121 compositions written for various vocal and vocal-instrumental ensembles, all with organ accompaniment. There is, however, no figured bass. Judging from the combination and level of the vocal and instrumental parts of Zielenski's work, the cappella which he conducted in Lowicz was large and had singers well versed in their art, as well as excellent players.' (Maria Szczepanska)

If Zielenski is on the border between Renaissance and Baroque, Bartłomiej Pekieli is an obvious example of the newer period. Nothing is known about the date of his birth. His name appears for the first time in archives of 1641, in an act giving him permission to cut wood without restriction. This document shows that Pekieli was only admitted to the royal chapel during the reign of Wladislaw VI (1632-1648) either as an organist, or as a vice-chapellmaster, next to Marco Scacchi, whom he succeeded as chapellmaster in 1649.

In 1596 the royal chapel was moved from Cracow to Warsaw and along with this chapel, also the chapels of a number of magnates played a prominent part in the musical life of Warsaw. All these chapels were dominated by Italians, among whom Gabussi, Marenzio (from 1596-1598 in the service of Zygmunt III,) Pacelli, Anerio and Scacchi had the most influence. Under the respective direction of Scacchi and Pekieli, the royal chapel attained a very high standard, and at that time consisted of 26 Poles and about 20 Italians.

In the Warsaw of those days, the (Italian) opera as an artistic form was very popular. Scacchi too has a number of operas to his name. During Advent and Lent however no operas could be performed. For this period, operas with biblical themes or oratorios were composed, in any case works with a somewhat restrained subject and a limited use of instruments. Pekieli's Advent dialogue *'Audite Mortales'*, written about 1648 when he was not yet a chapel master, belongs to this last category.

'The seventeenth-century dialogue was a form which included a number of variants of architectonic configurations. This form was cultivated throughout

the whole of the seventeenth century, when both the oratorio and the cantata had already reached their final crystallization. This shows that even at that time it was clearly recognized as a distinct form. The fundamental feature of this form is manifest in its very name, the 'dialogue', which refers to the text on which the composition was based. The text must therefore have been divided amongst persons and given in the form of oratio recta (which does not exclude a part for narrator). The actual designation of these persons, recognized in later literature as the factor by which the form could be identified, was a secondary procedure (in modern editions it often originates only from the editor), as the division of the roles resulted from the sense of the text itself. (. . . .)

Another feature of this type of composition, as may now be deduced from the material, was its comparatively small dimensions ; the division of the text among the appropriate voices was therefore a sufficient organizing factor and only this procedure constituted the obligatory norm, formally classifying the work.

The theme of 'Audite mortales' is the scene of the last Judgement, made up in part of a paraphrase of Biblical texts.

The musical conception of the work is evidently that of a single movement, and the choice of means of performance clearly suggests an axial structure (and so directed centripetally) from the central part of the Judgement. Both before and after this central part the choice of means of performance is identical ; two entries of solo voices and one duet.

The first section functions as an introduction to the composition, the last (tutti) as a conclusion.' (Zygmunt M. Sweykowski)

Mikolaj Gomółka : Melodie psalterz polski, k. 19v. 20r

The image shows two pages of a musical manuscript. The left page is titled "Melodie Psalterz" and contains four staves of music with Polish lyrics. The right page is titled "Wykazadama J. Kochanowski" and contains four staves of music with Latin lyrics. Both pages include vocal line notations and text labels like "C A N", "A L", "T E", "B A S", "I V S", "N O R", "I V S", "B A S".

COMMVNIONES TOTIVS ANNI.

Quibus in Solemnioribus Festis Sancte Romane Ecclesie vti consuevit ad Cantum Organi per vnā, duas, tres, quatuor, quinque, & sex voces tum Instrumentis Musicalibus, & vocis resolutione, quam Itali Corgia vocant, decantande.

His accesserunt aliquot Simphonie quatuor, quinque, & sex vocum, & tres Fantasie Instrumentis Musicalibus accommodatz.

A V C T O R E
NICOLAO ZIELENSKI POLONO
ORGANARIO. ET CAPELLAE MAGISTRO.

*Illustriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Domini ALBERTI BARANOVSKI
Dei gratia Archiepiscopi Gnesnen. Legati, Nati Regni Poloniae
Primatis, Primi Principis.*

V E N E T I I S
APVD IACOBVM VINCENTIVM.
M D C X I.

F 2

Nederlandse vertaling der psalmen

(Nederlandsch Bijbelgenootschap, 1943)

Psalm 136/137

Aan Babels stromen, daar zaten wij, ook weenden wij,
als wij Sion gedachten.

Aan de wilgen aldaar

hingen wij onze citers ;

want daar begeerden zij, die ons gevangen hielden,
van ons een lied

en zij, die ons mishandelden, vreugdebetoon :

Zingt ons een van de liederen Sions.

Hoe zouden wij des Heren lied zingen
op vreemde grond ?

Indien ik U vergete, o Jeruzalem,

zo vergete mij mijn rechterhand ;

mijn tong kleve aan mijn gehemelte,

als ik Uwer niet gedenk,

als ik Jeruzalem niet verhef

boven mijn hoogste vreugde.

Reken, o Heer, de kinderen Edoms

de dag van Jeruzalem toe ;

hun, die zeiden : Breekt af, breekt af,

tot op de grond met haar !

Gij, dochter van Babel, ter verwoesting bestemde,

gelukkig hij, die u zal vergelden

hetgeen gij ons hebt aangedaan ;

gelukkig hij die uw kinderen zal grijpen

en tegen de rots verpletteren.

Psalm 10/11 Een psalm van David. Voor de opperzangmeester.

Bij de Heer schuil ik.

Hoe durft gij dan tot mij zeggen :

Vliedt naar uw gebergte als vogels ?

Want zie, de goddelozen spannen de boog,

zij leggen hun pijl op de pees,

om oprechten van hart in het duister te treffen.

Wanneer de grondslagen zijn vernield,

wat kan de rechtvaardige doen ?

De Heer woont in zijn heilig paleis,

de Heer heeft in de hemel zijn troon ;

zijn ogen slaan gade,

zijn blikken doorvorsen de mensenkinderen.

De Heer toetst de rechtvaardige en de goddeloze ;

en wie geweld bemint, die haat Hij.

Hij regent op de goddelozen vurige kolen en zwavel,

en schroeiende wind is het deel huns bekers.

Want de Heer is rechtvaardig

en Hij heeft gerechtigheid lief ;

de oprechten zullen zijn aangezicht aanschouwen.

Psalm 46/47 Van de Korachieten. Een psalm.

Alle gij volken, klapt in de handen,
juicht Gode toe met jubelgeroep.
Want de Heer, de Allerhoogste, is geducht,
een groot Koning over de ganse aarde.
Hij brengt volken onder ons,
en natiën onder onze voeten ;
Hij kiest ons erfdeel voor ons uit,
de trots van Jakob, die hij liefheeft.
God is opgevaren onder gejuich,
de Heer onder bazuingeschal.
Psalmzingt Gode, psalmzingt,
psalmzingt onze Koning, psalmzingt !
Want God is de Koning der ganse aarde,
psalmzingt met een kunstig lied.
God regeert over de volken,
God is gezeten op zijn heilige troon.
De edelen der volken zijn bijeenvergaderd,
als volk van Abrahams God.
Want Godes zijn de schilden der aarde ;
Hij is hoog verheven.

Psalm 107/108 Een lied. Een psalm van David.

Mijn hart is gerust, o God,
ik wil zingen, psalmzingen, ja van harte.
Waak op, harp en citer,
ik wil het morgenrood wekken.
Ik zal U loven, o Heer, onder de volken,
en U psalmzingen onder de natiën,
want hoger dan de hemel is uw goedertierenheid
en tot aan de wolken reikt uw trouw.
Verhef U boven de hemelen, o God,
en uw heerlijkheid zij over de ganse aarde.
Opdat Uw geliefden ten strijde toegerust zijn,
geef overwinning door uw rechterhand en antwoord mij.
God heeft gesproken in zijn heiligdom.
Ik wil juichen, ik wil Sichem verdelen,
en het dal van Sukkoth uitmeten ;
Mij behoort Gilead, mij behoort Manasse,
en Efraïm is de schutse van mijn hoofd,
Juda is mijn heersersstaf ;
Moab is mijn wasbekken,
op Edom werp ik mijn schoen,
over Filistea zal ik juichen.
Wie zal mij naar de versterkte veste brengen,
wie zal mij naar Edom geleiden ?
Zijt Gij het niet, o God, die ons verstoten had,
en zult Gij, o God, niet uittrekken met onze heirscharen ?
Bied ons hulp tegen de tegenstander,
want mensenhulp is ijdel.
Met God zullen wij kloeke daden doen,
want Hij zelf zal onze tegenstanders vertreden.

Psalm 49/50 Een psalm van Asaf.

De God der goden, de Heer, spreekt en roept de aarde
van de opgang der zon tot haar ondergang.
Uit Sion, de volkomen schoonheid,
verschijnt God in lichtglans.
Onze God komt en zal niet zwijgen,
vuur verteert vóór zijn aangezicht,
en rondom hem stormt het geweldig.
Hij roept tot de hemel daarboven,
en tot de aarde om zijn volk te richten :
Vergadert mij mijn gunstgenoten,
die met mij het verbond sluiten met offers,
Daar verkondigt de hemel zijn gerechtigheid,
want God is rechter.
Hoor nu, mijn volk, en Ik wil spreken,
Israël, en ik wil tegen U getuigen :
God, uw God, ben Ik.
Niet om uw offers vermaan Ik u ;
uw brandoffers toch zijn bestendig voor Mij.
Ik neem uit uw huis geen jonge stier,
geen bokken uit uw kooien,
want Mij behoort al het gedierte van het woud,
het vee op bergen, rijk aan runderen.
Ik ken al het gevogelte der bergen,
en wat zich roert op het veld staat Mij ter beschikking.
Indien Ik honger had, zou Ik het u niet zeggen,
want Mij behoort de wereld en haar volheid.
Eet Ik soms stierevlees,
of drink Ik bokkebloed?
Offer Gode lof
en betaal de Allerhoogste uw geloften ;
en roep Mij aan ten dage der benauwdheid,
Ik zal u redden en gij zult Mij eren.
Maar tot de goddeloze zegt God :
Wat hebt gij mijne inzettingen op te tellen,
en neemt mijn verbond in uw mond,
hoewel gij de tucht haat,
en mijn woorden achter u werpt?
Indien gij een dief ziet, dan houdt gij het met hem,
en met overspelers is uw deel.
Uw mond laat gij in boosheid gaan,
en uw tong koppelt bedrog aaneen ;
gij zit en spreekt tegen uw broeder,
gij werpt smaad op de zoon uwer moeder.
Dit hebt gij gedaan en Ik heb gezwegen ;
gij beeldt u in, dat Ik geheel en al ben als gij.
Ik wil u vermanen en het u onder het oog brengen.
Verstaat dit toch, gij, die God vergeet,
opdat Ik niet verscheure, zonder dat iemand redt.
Wie lof offert, eert Mij.
en baant de weg, dat Ik hem Gods heil doe zien.

Psalm 80/81 Op de Gittith. Van Asaf.

Jubelt Gode, onze sterkte,
juicht ter ere van Jakobs God.
Heft een zang aan, laat de tamboerijn horen,
de liefelijke citer met de harp.
Blaast de bazuin op de nieuwe maan,
op volle maan voor onze feestdag.
Want dit is voor Israël een inzetting,
een verordening van Jakobs God.
Hij stelde het als een getuigenis in Jozef,
toen Hij uittoog tegen het land Egypte.
Ik hoor een taal, die ik niet kende:
Ik heb zijn schouder van de last ontheven,
zijn handen werden vrij van de draagkorf;
in de benauwdheid riept gij en Ik redde u,
Ik antwoordde u in de verborgenheid van de donder,
Ik toetste u bij de wateren van Meriba.
Hoor, mijn volk, Ik wil u vermanen,
o Israël, of gij naar Mij hoordet!
Geen vreemde god zal onder u zijn,
gij zult u niet nederbuigen voor een uitlandse god.
Ik, de Heer, ben uw God,
die u opvoerde uit het land Egypte;
doe uw mond wijd open en Ik zal hem vullen.
Maar mijn volk hoorde niet naar mijn stem,
Israël was onwillig tegen Mij.
Daarom liet Ik hen gaan in de verstoktheid huns harten,
zodat zij in hun eigen raadslagen wandelden.
Och, dat mijn volk naar mij hoorde,
dat Israël in mijn wegen wandelde!
Welhaast zou Ik hun vijanden vernederen,
en mijn hand tegen hun tegenstanders keren.
Zij, die de Heer haten, zouden Hem veinzend hulde brengen,
en hun straf tijd zou voor altijd duren.
En Hij zou hen gespijzigd hebben met het vette der tarwe,
Ja, Ik zou u verzadigd hebben met honing uit de rots.

Psalm 51/52 Een leerdicht van David, toen Doëg, de Edomiet, aan Saul mededeling was komen doen en tot hem gezegd had: David is in het huis van Achimelech gekomen.

Wat beroemt gij u op het kwade, gij geweldige?
Gods goedertierenheid duurt toch de ganse dag.
Gij zint op verderf,
uw tong is als een scherpgeslepen scheermes,
gij, die bedrog pleegt.
Gij hebt het kwade lief boven het goede,
leugen boven waarheid spreken.
Gij houdt van allerlei verderfelijke taal,
van een bedriegelijke tong.
Maar God zal u voor eeuwig verbreken,
Hij zal u wegrukken en uit de tent sleuren,
en u ontwortelen uit het land der levenden.
Dan zullen de rechtvaardigen het zien en vrezen,
en over hem lachen:
Ziedaar de man, die God niet tot zijn veste stelde,
maar die op zijn grote rijkdom vertrouwde,
zich sterk waande door wat zijn onheil werd.
Maar ik ben als een groenende olijfboom
in het huis Gods;
ik vertrouw op Gods goedertierenheid,
altijd en immer.
Voor altijd zal ik U loven,
omdat Gij het gedaan hebt;
en ik zal uw naam verwachten – want die is goed –
in tegenwoordigheid van uw gunstgenoten.

Psalm 52/53 Op: Mahalath. Een leerdicht van David.

De dwaas zegt in zijn hart:
Er is geen God.
Zij bedrijven gruwelijk en afschuwelijk onrecht;
niemand is er, die goed doet.
God ziet neder uit de hemel
op de mensenkinderen,
om te zien, of er één verstandig is,
één, die God zoekt.
Allen zijn afgeweken, tezamen ontaard,
er is niemand, die goed doet, zelfs niet één.
Hebben zij dan geen kennis, die bedrivers van ongerechtigheid,
die mijn volk opeten, als aten zij brood?
God roepen zij niet aan.
Daar verschrikken zij,
terwijl er geen verschrikking is;
want God verstroot het gebeente van uw belager,
gij doet hen beschaamd staan,
want God heeft hen verworpen.
Och, dat uit Sion Israëls redding daagde!
Als God in het lot van zijn volk een keer brengt,
dan zal Jakob juichen, Israël zich verheugen.

Psalm 54/55 Bij snarenspeel. Een leerdicht van David.

Neem, o God, mijn gebed ter ore,
en verberg U niet voor mijn smeking.
Sla acht op mij en antwoord mij;
in mijn onrust zwerf ik kreunend rond,
vanwege het geschreeuw van de vijand,
vanwege de kwelling van de goddeloze;
want zij storten onheil over mij uit,
en bestoken mij in toorn.
Mijn hart krimpt in mijn binnenste ineen,
en verschrikkingen des doods zijn op mij gevallen,
vrees en beving komen over mij,
en schrik overstelpt mij,
zodat ik zeg: O, had ik vleugelen als een duif,
ik zou wegvliegen en een woonplaats zoeken;
zie, ver zou ik heenvlieden,
ik zou vernachten in de woestijn.
Ik zou mij haastig een wijkplaats zoeken
tegen de rukwind, tegen de storm.
Verwar hen, Heer, verdeel hun spraak.
Want ik zie geweld en twist in de stad.
Dag en nacht waren zij om haar rond op hare muren,
en daarbinnen zijn onheil en moeite;
verderf is daarbinnen,
en van haar plein wijken verdrukking noch bedrog.
Want het is geen vijand die mij smaadt;
dat zou ik dragen;
het is niet mijn hater, die zich over mij verheft;
voor hem zou ik mij verbergen.
Maar gij zijt het, een mens – mijns gelijke,
mijn vriend en vertrouwde:
wij, die samen vertrouwelijke omgang genoten;
wij gingen in het feestgewoel naar Gods huis.
De dood overvalde hen,
laten zij levend in het dodenrijk nederdalen;
want boosheid is in hun woning, in hun binnenste.
Maar ik, ik roep tot God,
en de Heer zal mij verlossen.
Des avonds, des morgens en des middags klaag en kreun ik:
en Hij hoort mijn stem.
Hij verlost mijn ziel in vrede van de strijd tegen mij,
want met velen zijn zij tegen mij.
God hoort en Hij zal hen vernederen
– Hij, die van oudsher troont –
hen, die onbekeerlijk zijn en God niet vrezen.
Hij strekt zijn handen uit tegen hen, met wie hij vrede had,
hij schendt zijn verbond;
zijn mond is gladder dan boter,
maar strijd is in zijn hart;
zijn woorden zijn zachter dan olie,
maar het zijn ontblote klingen.
Werp uw bekommernis op de Heer,
en Hij zal voor u zorgen;
Hij zal nimmermeer toelaten, dat de rechtvaardige wankelt.
Maar God, o God, zult hèn doen nederdalen
in de kuil des verderfs;
de mannen van bloed en bedrog
zullen hun dagen niet ter helfte volbrengen.
Ik echter vertrouw op U.

Communio (Matt. 21)

Domus mea, domus orationis vocabitur,
dicit Dominus: in ea omnis, qui petit, accipit:
et qui quaerit, invenit:
et pulsanti aperietur. (Alleluia)

Vertaling:

Mijn huis zal een huis van gebed genoemd worden,
zegt de Heer: daar ontvangt al wie vraagt,
daar vindt al wie zoekt,
daar wordt geopend voor al wie klopt. (Alleluia)

Dulcis amor

Dulcis amor Jesu,
dulce bonum dilecte mi.
O dilectissime Jesu, rogo te
sagittis tuis confige me,
moriar pro te, bone Jesu.
Ah mi Jesu trahe me post te,
quia langueo pro te,
inter flores pone me.
Tu lux, tu sol, tu fons, tu spes, tu vita,
tu bonitas infinita.

Vertaling:

Zoete liefde

Jezus' zoete liefde,
mijn zoet, geliefd alles.
O meest geliefde Jezus, ik vraag U,
doorboor mij met Uw pijlen,
ik zal voor U sterven, goede Jezus.
Ach, mijn Jezus, voer mij met U mee,
leid mij tussen bloemen.
Gij licht, gij zon, gij bron, gij hoop, gij leven,
gij oneindige goedheid.

Psalm 28/29 Een psalm van David.

Geeft de Heer, gij hemelingen,
geeft de Heer ere en sterkte ;
geeft de Heer de ere zijns naams,
buigt u voor de Heer in heilige feestdos.
De stem des Heren is over de wateren,
de God der ere doet de donder weerklinken,
de Heer over de geweldige wateren.
De stem des Heren is vol kracht,
de stem des Heren is vol glorie.
De stem des Heren breekt ceders,
ja, de Heer verbreekt de ceders van de Libanon,
en doet ze opspringen als een stierkalf,
de Libanon en de Sirjon als een jonge woudos.
De stem des Heren klieft vuurvlammen,
de stem des Heren doet de woestijn beven ;
de Heer doet de woestijn van Kades beven ;
de stem des Heren doet de hinden jongen werpen
en zij ontschorst de wouden.
Maar in zijn paleis zegt ieder : Ere !
De Heer troonde boven de zondvloed,
ja, de Heer troont als koning in eeuwigheid.
De Heer zal zijn volk sterkte verlenen,
de Heer zal zijn volk zegenen met vrede.

Communio (Luc. 2)

Responsum accepit Simeon a Spiritu Sancto,
non visurum se mortem,
nisi videret Christum Domini.

Vertaling :

Aan Simeon werd geopenbaard door de Heilige Geest,
dat hij de dood niet zou zien
vóór de gezalfde des Heren te zien.

Communio (Coloss. 3)

Si consurrexistis cum Christo :
quae sursum sunt quaerite,
ubi Christus est in dextera Dei sedens, alleluia :
quae sursum sunt sapite, alleluia.

Vertaling :

Indien gij met Christus verrezen zijt,
zoekt dan wat daarboven is,
waar Christus is, aan Gods rechterhand zittende, alleluia ;
zint op hetgeen boven is, alleluia.

Communio (Johannes 21)

Exiit sermo inter fratres
quod Discipulus ille non moritur.
Et non dixit Jesus : Non moritur ;
sed : Sic eum volo manere donec veniam.

Vertaling :

Er verspreidde zich onder de broeders dit gerucht :
dat die Leerling niet sterft.
Maar Jezus had niet gezegd : Hij zal niet sterven ;
maar : Ik wil, dat hij zó blijve, totdat Ik kom.

Audite mortales

- I. „Audite mortales, audite peccatores, audite praevanitates terrae. Ecce I Filius hominis in sede maiestatis suae venit. Ecce iudex iustus. Ecce tuba canit. Surgite mortui. Venite ad iudicium“.
- II. „Heu! me miserum! quid dicam coram Te vero Iudice? Clamabo quare iacens consumor. Veruntamen si locutus fuero, requiescet dolor meus, et si tacuero, amarissima amaritudine cruciabor in tenebris“.
- III. „Quid faciam mi Domine, cum coeli revelabunt iniquitatem meam? Cum adversum me terra consurget? Ecce nihil respondere potero, sed demisso capite pro confusione coram Te stabo trepidus et confusus“.
- IV. „Plange ergo anima nostra, sicut vidua super virum pubertatis suae. Ulula misera et plora, quoniam dimisit te sponsus tuus Christus“.
- V. „Quid hic statis miseri, ingemiscitis et qualis lamentatio vestra? Duxistis in bonis dies vestros et me ad iracundiam provocastis. Ecce dum tempus habuistis, nihil boni operati estis. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare, sitiivi et non dedistis mihi bibere. Ite ergo maledicti in ignem aeternum“.
- VI. „O vita ista misera, vita caduca, vita laboriosa. Domina malorum, regina superbiorum, plena miseriis et erroribus, quae non est vita dicenda, sed mors in qua momentis singulis morimur. Nos vero infelices, quoniam malignitas vestra duxit nos ad tartarum“.
- VII. „Sed vos electi mei, qui in vita vestra egistis semper bona, fuistis mecum in tribulationibus, accipite mercedem vestram: venite, properate, intrate in gaudium meum, videte gloriam meam et exultate“.
- VIII. „Quis similis Tibi etiam in dies Domine? Quis similis, Tibi, magnifica in maiestate, Terribilis atque laudabilis et faciens mirabilia!“
- IX. „Quis accepit manum meam ut inde me educeret? Quis est ille illuminator meus? Non enim quaerebam eum et ipse me quaesivit, non enim vocabam eum et ipse me vocavit“.
- X. „Tu es Domine, Deus noster misericors et miserator, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, Tu es redemptor noster, quem confitemur toto corde nostro, gratias agentes nomini tuo sancto. Vos vero sancti omnes et cives supernorum nobiscum congaudete dicentes:“
- XI. „O felix sancta anima, quae terreno resoluta carcere libera coelum petit, ubi est dies aeternus et unus omnium spiritus, ubi summa securitas et secreta tranquillitas et tranquilla iucunditas et iucunda felicitas“.

Vertaling:

- I. 'Hoort stervelingen, hoort zondaars, hoort plichtsverzakers der aarde. Ziedaar! De zoon des mensen zet zich op zijn verheven zetel. Ziedaar! De rechtvaardige Rechter. Ziedaar, de trompet schalt. Staat op, doden. Komt naar het oordeel.'
- II. 'Wee! mij ongelukkige! wat zal ik voor U staande tegen U zeggen, waarachtige Rechter? Ik zal uitroepen waarom ik liggende verteerd word. Als ik echter gesproken zal hebben, zal mijn smart gestild worden, en als ik gezwegen zal hebben, zal ik in duisternis en in de bitterste bitterheid gefolterd worden.'
- III. 'Wat zal ik doen Heer, als de hemelen mijn schuld openbaren? Als de aarde zich tegen mij verheft? Dan zal ik niets kunnen antwoorden, maar met hangend hoofd zal ik bevend en in verwarring voor U staan.'
- IV. 'Ween dus, mijn ziel, als een weduwe in de bloei van haar leven over haar man. Huil, ongelukkige, en weeklaag, want Christus, Uw echtgenoot, heeft U weggezonden.'
- V. 'Wat staat ge hier, ongelukkigen? en wat zucht ge en wat betekent Uw gejammer? Gij hebt Uw dagen in welstand gesleten en ge hebt woede in mij opgewekt. Ziet, zolang ge tijd hadt, hebt ge niets goeds verricht. Ik had immers honger en gij gaaft mij niet te eten, ik had dorst en gij gaaft mij niet te drinken. Gaat nu, verdoemd tot het eeuwige vuur.'
- VI. 'O welk een ongelukkig leven, vergankelijk en moeitevol. Heerseres der slechtheid, koningin der hoogmoedigen, vol van ellende en dwalingen, die niet leven genoemd kan worden, maar dood, waarin wij moment na moment sterven. Wij zijn waarlijk ongelukkig, omdat Uw boosheid ons ter helle voert.'

- VII. 'Maar gij, mijn uitverkorenen, die in Uw leven altijd het goede deedt gij waart met mij in mijn droefenis, ontvangt Uw beloning, komt, haast U, hebt deel aan mijn vreugde, ziet mijn glorie en jubelt.'
- VIII. 'Wie is U gelijk Heer te allen tijde? Wie is U gelijk in Uw heerlijke verhevenheid. Vreselijk en lofwaardig en wonderen verrichtend!'
- IX. 'Wie nam mijn hand, opdat hij me hieruit geleiden zou? Wie is het die mij voorlicht? Ik zocht hem immers niet en hijzelf heeft mij gezocht, ik riep hem immers niet en hijzelf heeft mij geroepen.'
- X. 'Gij zijt de Heer, onze God, barmhartig en medelijdend, Vader der barmhartigheid en God van alle troost, Gij zijt onze verlosser, die wij van ganser harte loven, dankzeggend Uw heilige naam. Gij allen, waarlijk heiligen en hemelbewoners, verheugt U met ons, zeggende:'
- XI. 'Gelukkige heilige ziel, die losgelaten uit zijn aardse kerker vrij ten hemel vaart, waar het eeuwige daglicht heerst en één geest uit allen, waar de hoogste zekerheid en zekere rust en rustig welbehagen en welbehagen schenkend geluk zijn.'

Musicae Antiquae Collegium Varsoviense

Het ensemble 'Musicae Antiquae Collegium Varsoviense' werd in 1960 opgericht en was het eerste na-oorlogse ensemble, dat zich toelegde op het uitvoeren van oude muziek, en wel in het bijzonder Poolse barokmuziek. Door hun nauwe samenwerking met musicologen hebben zij talrijke eerste uitvoeringen van herontdekte composities uit die tijd kunnen geven. Naast hun gewone concerten, geven zij ook vaak concerten in historische kostuums en op historische plaatsen. Zij treden regelmatig op voor radio en televisie en maakten talrijke grammofoonopnamen.

Het ensemble bestaat uit 8 zangers en zangeressen en 7 instrumentalisten. De artistieke leiding is in handen van Stefan Sutkowski.

The ensemble 'Musicae Antiquae Collegium Varsoviense' was founded in 1960 as the first ensemble performing old music on regular basis after the war. It specializes in Baroque music with a special attention to old-Polish music of that time. The latter is provided by cooperating musicologists who prepared many first performances of newly found works. Besides regular concerts the ensembles gives special historical concerts in historical sites and costumes. It took part in many radio and TV appearances, and made numerous recordings. The ensemble consists of 8 singers and 7 instrumentalists. Its artistic director is Stefan Sutkowski.

Leden van het 'Musicae Antiquae Collegium Varsoviense'

Barbara Nowicka	— sopraan
Halina Górzynska	— sopraan
Lidia Juranek	— mezzosopraan
Bozysława Kapica	— alt
Kazimierz Dłuha	— tenor
Włodzimierz Wierzbicki	— tenor
Adrian Milewski	— bas
Tadeusz Zgórski	— bas
Michał Sobieski	— viool
Blazej Sroczynski	— viola d'amore
Aleksander Długajczyk	— viola da gamba
Kazimierz Michalik	— viola da gamba
Andrzej Mysinski	— basviola
Juliusz Borzym	— clavecimbel
Marian Sawa	— orgel